

(ק"ב,ב). ומיהו זאת המצוה לא נהגה אלא באותו דור; דרשי (ב"ב ק"א): "זה הדבר" (לעיל,ו) - דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור זה; כדמפרש התם: כדי שיכירו מתחילה נחלתן. אבל לאחר זמן אי אפשר להיזהר, דפעמים שאדם משיא בתו לשבט אחר, ויש לו בנים הרבה מתיים, והיא יורשת, ובעלה ובנה יורשים אותה, שהם משבט אחר ולא משבט אביה. **בנחלתו ידבקו... בני ישראל** - לחיים ולשלום.

רלב"ג

כבר שאלו כהוגן. והנה הוגבל זה הענין או לכל בת יורשת נחלה, שתגרע נחלתה מהנחלה הבאה לקרוביה לפי פקודיהם, שתהיה לאשה לאחד ממשפחת מטה אביה. ולזה לא נהג זה הדין כי אם בעת ההיא, כי אחר זה לא יקרה בבית יורשת נחלה שתגרע נחלתה מנחלת היורשים עמה; וזה מבואר מאד (ראה ב"ב ק"א). ואם יהיה היובל לבני ישראל וגו' - אמרו זה, כי לא יהיה פלא אם תגרע נחלתן ממשפחת אביהן, כי זה יקרה גם בנחלת האדם בעצמו, כשימכרה לאחד שאינו ממשפחתו; אלא שהנחלה ההיא תשוב לבעליה ביובל. אך זאת לא תשוב ביובל, ולזה יתבאר או שזאת הנחלה היא נגרעת מנחלת משפחת אביהן. **ממטה אל מטה** - רוצה לומר: ממשפחה אל משפחה; וכן **ממטה למטה אחר**. והעד שהרצון ב'מטה' בזה המקום הוא 'משפחה', הוא מה שאמר ותהי נחלתן על מטה משפחת אביהן. (יג) אלה המצוות והמשפטים וגו' - הנה המצוות הם מה שצוה אותם לאבד עבודה זרה ובניניה ועובדיה אשר בארץ כנען (ראה במ' לג,ב), ולשבת בארץ ולהתנחל אותה בגורל לגבולותיה אשר הגביל בכל הרחות (ראה שם,ג-ג; נד; לד,א-יג), ושיחילום הארץ אלעזר הכהן ויהושע בן נון ועשרה נשיאים נקובים בשמות לתשעת המטות וחצי המטה (ראה שם יד-כט), ושיתנו ללויים ערים לשבת ומגרשיהם לפי השיעור שהגבילה התורה (ראה במ' לה,ב-ח), והבדלת שש ערי מקלט (ראה שם,י ואי), והנשא כל בת יורשת נחלה למשפחת מי שנגרע נחלתו מנחלתו (ראה לעיל,א-יב). ואמנם המשפטים הם משפטי פרשת רוצח, כאמרו 'ושפטו העדה' וגו', "על המשפטים האלה" (במ' לה,כד). ובכאן נשלם ביאור מה שיצטרך אל ביאור בזאת הפרשה.

(התועלות בע' 246)

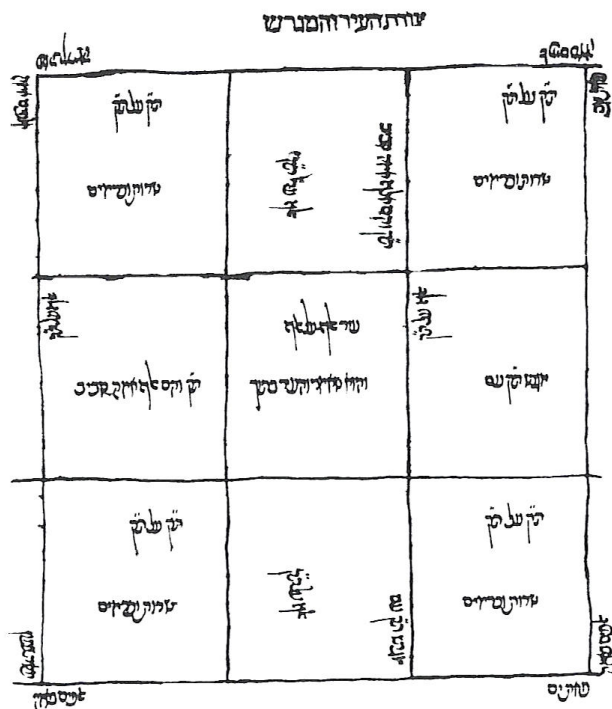
אחיהן בחיי האב ותעבר נחלת אביהן או קרוביהן להן, ועל דעת רבותינו, שדרשו (ראה ב"ב ק"א): דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור זה - יתכן שלא היו בכל הדור ההוא הבא בארץ יורשות נחלה בלתי בנות צלפחד, כי על כן לא דברו. וצוה הכתוב, שאם ימות אדם מן היום ההוא עד שתחלק הארץ לשבטיהם, ותהיה בתו יורשת אותו - לא תנשא לשבט אחר, שלא יבא האיש ההוא בעת חלוק הארץ לקחת לו נחלה בתוך מטה אחר. כי הקפידו להם תהיה יותר גדולה בעת החלוק, שלא יתערבו השבטים זה עם זה בנחלה, כי לאחרי כן כבר נודעה נחלתם, ולא יקפידו כל כך; ובעבור שלא נודע זמן החלוק, הוזהיר בכל הדור. והשם, אשר בידו נפש כל חי (ע"פ איוב י"ז), אין לו לחוש מכאן ואילך. ונכון הוא על דרך הפשט, שאין **ולא תסוב נחלה** - טעם: כדי שלא תסוב הנחלה, אבל הן שתי מצוות: צוה ביורשות נחלה שלא תנשאנה, רק למטה אביהן (ראה להלן,ח), וצוה בנשואות כבר, ואשר תבא אליהן נחלה אחרי היותן לאיש, שלא תסוב הנחלה ממטה למטה אחר (להלן,ט), אבל יירשו אותן אחיהן וקרוביהן, לא בניהן ובעליהן. והוזהיר מתחלה בבנות צלפחד (לעיל,ו), ואחרי כן ב"כל בת יורשת נחלה" (להלן,ח). ואמר בכל ישראל **שלא תסוב נחלה ממטה אל מטה** - שאף הנשואות, או המזוהרות, אם עברו על המצוה יירשו אותן אנשי המטה, שיהיו כולם דבקים וקשורים בנחלת מטה אבותן, לא תפרד נחלתן מהם והם לא יפרדו מנחלתן; ולא נהג כל זה, רק בדור הנחל את הארץ בעת החלוקה. והנה נתן להם עצה בפניות אשר שאלו, ותקן גם בנשואות.

ונשלם ספר הפקודים ודגלי הצבאות, ולא להים יי' צבאות, שבח והודאות, למאות ולאלפים ורבואות, וכאשר עשה עם אבותינו הגדולות והנוראות, יחיש בימינו קץ הפלאות (ע"פ ד"י יב"ו), יבנה הבית והלשכות וגבול לפני התאות (ע"פ יח' מ"ב), ויבין שם לבית דוד כסאות, ועינינו רואות, והוא ברחמי ינקנו מנסתרות ומכל שגיאות, ויראנו מתורתו נפלאות.

(צורת העיר והמגרש - בסוף פירוש רמב"ן לספר במדבר מצוי בחלק מכתבי היד תרשים של מגרשי ערי הלויים, המתאים לפירושו לבמ' לה,ב. התרשים שלהלן לקוח מכ"י פרמא פלטינה 2978)

ר' יוסף בכור שור

לו (ט) לא תסוב נחלה ממטה למטה אחר - שני פעמים (ראה לעיל,ז); אחת בסיבת הכן, ואחד בסיבת הבעל; כדמפרש בבבא בתרא

צורת העיר והמגרש בפירוש רמב"ן על פי כתב יד פרמא פלטינה 2978 (דה רוססי 489) באדיבות המיניסטריון לנכסי תרבות של ממשלת איטליה